

Yritysvaikutusten arviointi

Kunnallishallinnossa tehtävät päätökset ovat useimmiten mittavia ja laajoja, ja ne vaikuttavat monella tavalla kuntalaisiin, eri sidosryhmiin ja kunnan talouteen. Siksi päättäjien tulee voida arvioida eri päätösvaihtoehtojen vaikutuksia kokonaisvaltaisesti ja pitkällä aikajänteellä. Vaikutusten ennakoarviointi kunnallisessa päätöksenteossa lisää luottamushenkilöiden arvopohjaista päätöksentekoa ja käynnistää arvokeskustelun halutuista vaikutuksista. Läpinäkyvyys ja avoimuus edellyttävät, että laaditaan vaihtoehtoisia päätösesityksiä ja punnitaan tarkasti niiden vaikutuksia. Reagoinnista ennakoivaan toimintatapaan siirtyminen helpottaa toiminnan suunnitelmallisuutta ja vähentää poukkoilevaa valmistelua ja päätöksentekoa.

Ennakoarvioinnin tavoitteena on jäsentää ja selventää valmistelu- ja päätöksentekotilannetta. Se tukee moniarvoista ja läpinäkyvää päätöksentekokulttuuria kunnassa. Ennakoarvioinnissa valmistelija kuvaa ehdotuksen myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja päätökselle. Näin myös valmistelija itse voi puntaroida julkisesti päätösesityksensä perusteluja ja osoittaa eri ratkaisuvaihtoehtojen edut ja haitat. Vaikutusten ennakoarviointia voidaan käyttää paitsi päätösesitysten laadinnassa myös toiminnan tavoitteiden, esimerkiksi valtuuston ja lautakuntien omien tavoitteiden asettamisessa. Tällöin tavoitteiden erilaisia vaikutuksia arvioidaan vastaavalla tavalla kuin päätösesityksiä laadittaessa.

Yritysvaikutusten arviointi ei tarkoita, että päätökset tehtäisiin yksinomaan yrittäjien ehdoilla. Yritysvaikutusten arviointi lisää yritysmuutoksen todennäköisyyttä ja vähentää riskiä tehdä yrittäjyyden kannalta haitallisia päätöksiä. Ruoveden kunnassa yritysvaikutuksia pohditaan asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa toki jo nyt. Prosessin määrittelyllä ja sanoittamisella vaikutusten arviointi tulee läpinäkyväksi, systemaattiseksi ja yhdenmukaiseksi koko organisaatiossa. Tärkeää on, että yritysvaikutusten arvioinnilla pyritään poistamaan yrittäjyyden esteitä, ei luomaan niitä. Lisäksi etukäteisarvioinnilla pystytään optimoimaan päätösten mahdolliset myönteiset vaikutukset.

On tärkeää punnita päätösten vaikutuksia lyhyellä ja pitkällä aikajänteellä. Vaikutuksia voidaan arvioida esimerkiksi budjettivuoden, valtuustokauden kestäväällä tai sen ylittävällä aikajänteellä. Lyhyen aikajänteen vaikutukset voivat olla kokonaan toisenlaiset kuin pitkän aikajänteen vaikutukset. Esimerkiksi lyhyen aikajänteen kustannussäästöt tai kustannuspanostukset saattavat pitkän ajan kuluessa tuottaa säästöjä tai lisäkustannuksia. Vaikka lyhyen aikavälin vaikutuksia on helpompi tarkastella, se ei useinkaan yksin riitä. Lähes kaikki arviointi on suuntaa-antavien tietojen esittämisestä. Tällaiseen arviointiin liittyy aina epävarmuustekijöitä. Tärkeää on kuitenkin, että valmistelija pyrkii parhaan tietonsa ja ymmärryksensä mukaan esittämään arvioita esityksen erilaisista vaikutuksista lyhyellä ja pitkällä aikajänteellä käytettävissä oleviin faktoihin pohjautuen.

Yritysvaikutusten arvioinnin prosessi

Yritysvaikutusten arviointimallin luomisessa on määriteltävä mm. seuraavat asiat:

1. Mitkä ovat yritysvaikutusten arviointiprosessin vaiheet?
2. Minkä tyyppisistä tai tasoisista asioista vaikutusten arviointi tehdään?
3. Mitkä ovat eri toimijoiden roolit vaikutusten arvioinnissa?
4. Mitä työkaluja (lomakkeistot, kysymyspatterit, haastattelut tms.) käytetään?
5. Miten arvioinnista viestitään osana valmisteluprosessia?

1. Yritysvaikutusten arviointiprosessin vaiheet

Vaikutusten tunnistaminen:

Kun on etukäteen määritelty asiatyypit ja -tasot, joista yritysvaikutusten arviointi toteutetaan, käynnistyy varsinainen yritysvaikutusten arviointi vaikutusten tunnistamisella.

Arvioinnin toteuttaminen:

Arviointi toteutetaan hankkimalla, kokoamalla ja analysoimalla riittävä määrä faktapohjaista tietoa sekä vertailemalla eri päätösvaihtoehtoja. Päätöksen vaikutukset voivat olla välittömiä tai välillisiä, myönteisiä tai kielteisiä ja koskea pientä tai laajaa joukkoa yrityksiä. Suorat vaikutukset on yleensä helppo huomata, kun taas välilliset vaikutukset saattavat jäädä helposti huomaamatta. Kielteiset vaikutukset yrityksiin tulee päätöksenteossa minimoida mahdollisimman pieniksi. Tavoitteena tulee olla, että päätöksiä, joilla on negatiivisia yritysvaikutuksia, ei kunnassa tehdä lainkaan. Jos arvioinnin tuloksena on kielteisiä yritysvaikutuksia, tulisi esittää ehdotuksia siitä, miten niitä voidaan vähentää tai poistaa, tai ainakin muuttaa ne neutraaleiksi.

Päätöksen tekeminen:

Hyvin toteutettu yritysvaikutusten arviointi tuottaa olennaisen tiedon vaikutusten laajuudesta ennen päätöksen tekemistä. Valmistelija vastaa yritysvaikutusten arvioinnin toteuttamisesta ja tarvittaessa vaihtoehtoisten päätösvaihtoehtojen esiin tuomisesta. Päätöksen tekijän (viranhaltija/toimielin) vastuulla on arvioinnissa ilmenneiden vaikutusten huomioiminen päätöstä tehdessä.

Seuranta:

Kun päätös on tehty, päätetään vielä, miten, kuka ja millä aikataululla päätöksen toteutumista ja vaikutuksia seurataan. Toteutumista seurataan määritellyn prosessin mukaisesti.

2. Yritysvaikutusten arvioinnin toteuttaminen erityyppisissä ja -tasoissa asioissa

1. Kunnan toimintaa ohjaavat strategiat ja ohjeet, kuten
 - Kuntastrategia.
 - Hankintaohje.
 - Palveluohje
 - Konserniohje.
2. Hankinnat (kynnysarvot ylittävät/pienhankinnat)
 - Kotimaisuutta ja paikallisuutta voi huomioida jakamalla hankinnat tarkoituksenmukaisiin osiin ja valitsemalla samaan hankintaan useampi sopimusyrittäjä.
 - Hankintojen pitäminen omissa käsissä ennemmin kuin isoihin yhteishankintoihin osallistuminen.
 - Hankintaohjeeseen tehtävät muutokset (esim. hankintarajan nosto).
3. Palvelusetelin käyttöönotto ja sääntökirjaan tehtävät muutokset
 - Palvelusetelin käyttöönotto tukee paikallisten pienyritysten toimintaedellytyksiä.
 - Palvelusetelin käyttöönotossa on tärkeää määrittää palvelusetelin arvo oikealle tasolle, jotta yritykset pystyvät tuottamaan palvelun ko. hinnalla.
 - Sääntökirjaan tehtävät muutokset vaikuttavat aina jo palvelua tuottaviin

yrityksiin.

4. Palvelujen ulkoistukset ja ostot

- Tuottaako kunta palvelua, jonka voisi ostaa alueen yrityksiltä?
- Kunnan ydintoimintoihin keskittyminen.
- Ei ole tarkoituksenmukaista, että kunta esimerkiksi itse auraa kadut.

5. Toimintojen yhtiöittäminen

- Kuntien tulee hyödyntää olemassa olevia markkinoita ja mahdollistaa olemassa olevien markkinoiden kehittyminen.
- Onko paikkakunnalla/alueella yritys, joka tuottaa vastaavaa palvelua?
- Onko kunnan pakko yhtiöittää palvelutuotanto, vai voisiko palvelun ostaa yrityksiltä (vrt. onko ko. palvelu kunnan ydintoiminto)?

6. Maankäyttö ja kaavoitus

- Onko tarjolla kiinnostavia yritystontteja hyvien liikenneyhteyksien varrella?
- Kaavaprosessin prosessi ja joutuisuus – yrittäjällä ei ole aikaa odotella pitkiä aikoja kaavan valmistumista.

7. Liikennesuunnitelmat ja liikenne ratkaisut

- Turvataan asiakkaiden ja toimitusten sujuva kulku yritysten toimipisteisiin.

8. Tilaratkaisut

- Yrittäjille tarjottavat toimitilat tms.
- Tilojen vuokran kohtuullisuus.
- Yhteiskäyttötilat.

9. Koulutus

- Millaista osaamista paikkakunnan/alueen yritykset tarvitsevat ja onko sitä saatavilla läheltä?
- Tuottaako meidän alueella toimiva oppilaitos sellaista osaamista, jotta opiskelijat voivat saada paikkakunnalta töitä valmistuttuaan?

10. Investoinnit

- Miten paikalliset yritykset voivat osallistua investointien toteuttamiseen?

11. Ilmastotoimet – hiilineutraalius

- Miten paikalliset yritykset voivat osallistua kunnan/kaupungin ilmastotyöhön?

12. Energian tuottaminen

- Hinnan muutoksilla on vaikutusta yritysten toimintaedellytyksiin.

13. Taksat

- Kunnan yrityksiltä perimät taksat, esim. rakennuslupa, teollisuusvesi, kaavan arvonnoususta perittävä kustannus.

3. Eri toimijoiden roolit yritysvaikutusten arvioinnissa

Valmisteleva viranhaltija:

Asian valmistelijan vastuulla on huolehtia, että yritysvaikutusten arviointi toteutetaan prosessin ohjeistusten mukaisesti osana valmistelua. Valmistelija huolehtii myös siitä, että arviointi tuodaan johtoryhmän käsittelyyn.

Johtoryhmä:

Johtoryhmän tehtävänä on käydä kaikki tehdyt yritysvaikutusten arvioinnit läpi ja tehdä päätöksiä/esityksiä mahdollisesti arvioinnin tulosten perusteella tehtävistä muutoksista suunniteltuun etenemiseen tai

jatkotoimenpiteisiin. Johtoryhmä vie prosessin mukaisesti määritellyt arvioinnit yrittäjien kanssa tarkasteltavaksi. Johtoryhmä varmistaa päätöksentekijöiden riittävän osaamisen arvioinnin toteuttamiseen sekä huolehtii riittävästä valmisteluviestinnästä.

Päätöksentekijä:

Päätöksentekijän, viranhaltijan tai toimielimen, vastuulla on yritysvaikutusten arvioinnin tulosten käsittely ennen päätöstä ja tarvittaessa tulosten edellyttämistä muutoksista päättäminen. Myös päätöksen tekevä toimielin voi ennen päätöksentekoa pyytää yritysvaikutusten arvioinnista lausunnon elinvoimatyöryhmältä tarvittaessa.

4. Yritysvaikutusten arvioinnin työkalut

Yritysvaikutusten arviointi toteutetaan tämän asiakirjan liitteenä olevan yritysvaikutusten arviointilomakkeen kysymyksiin vastaamalla.

Päätösten yritysvaikutukset voivat olla joko välittömiä tai välillisiä, myönteisiä tai kielteisiä ja ne voivat koskea harvaa tai useaa yritystä. Arvioinnissa ilmenevät kielteiset vaikutukset tulisi päätöksenteossa minimoida niin pieniksi kuin mahdollista. Päätöksenteossa pitäisi pyrkiä siihen, että yritystenkannalta kielteisiä päätöksiä ei tehtäisi lainkaan.

5. Yritysvaikutusten arvioinnista viestiminen

Kuntalaki velvoittaa kuntaa tiedottamaan valmistelussa olevista asioista sekä siitä, millä tavoin kuntalaiset voivat osallistua päätösten valmisteluun. Valmisteluvaiheen yleistä viestintää edellyttävät erityisesti kuntalaisten elämään laajasti vaikuttavat asiat, kuten palveluihin, palveluverkkoon, kaavoitukseen ja kunnan kehittämiseen liittyvät päätökset.

Ennen päätöksentekoa on pidettävä huoli siitä, että vaihtoehdot ja niiden vaikutukset kuvataan tasapuolisesti ja että viestintä ei anna mielikuvaa, että asiasta olisi jo päätetty. Aktiivinen, mutta neutraali ja faktoja havainnollisesti ja ymmärrettävästi esittelevä tiedottaminen antaa kaikille mahdollisuuden muodostaa oma näkemyksensä asiasta, ottaa kantaa ja antaa päätöksentekijöille evästyttä.

Yritysvaikutusten arvioinnista viestitään pääsääntöisesti osana muuta valmisteluviestintää. Merkittävässä muutoksissa ja laaja-alaisissa kokonaisuuksissa voidaan vaikutusten arvioinnista viestiä myös erikseen. Valmisteluviestinnän toteuttamisesta sovitaan johtoryhmässä vaikutusten arvioinnin alkaessa tai sen läpikäynnin yhteydessä. Tiedottamisen sisällöntuotannosta käytännössä huolehtivat asian valmistelija ja toimialan viestintävastaava tarvittaessa viestintäsihteerin tuella.

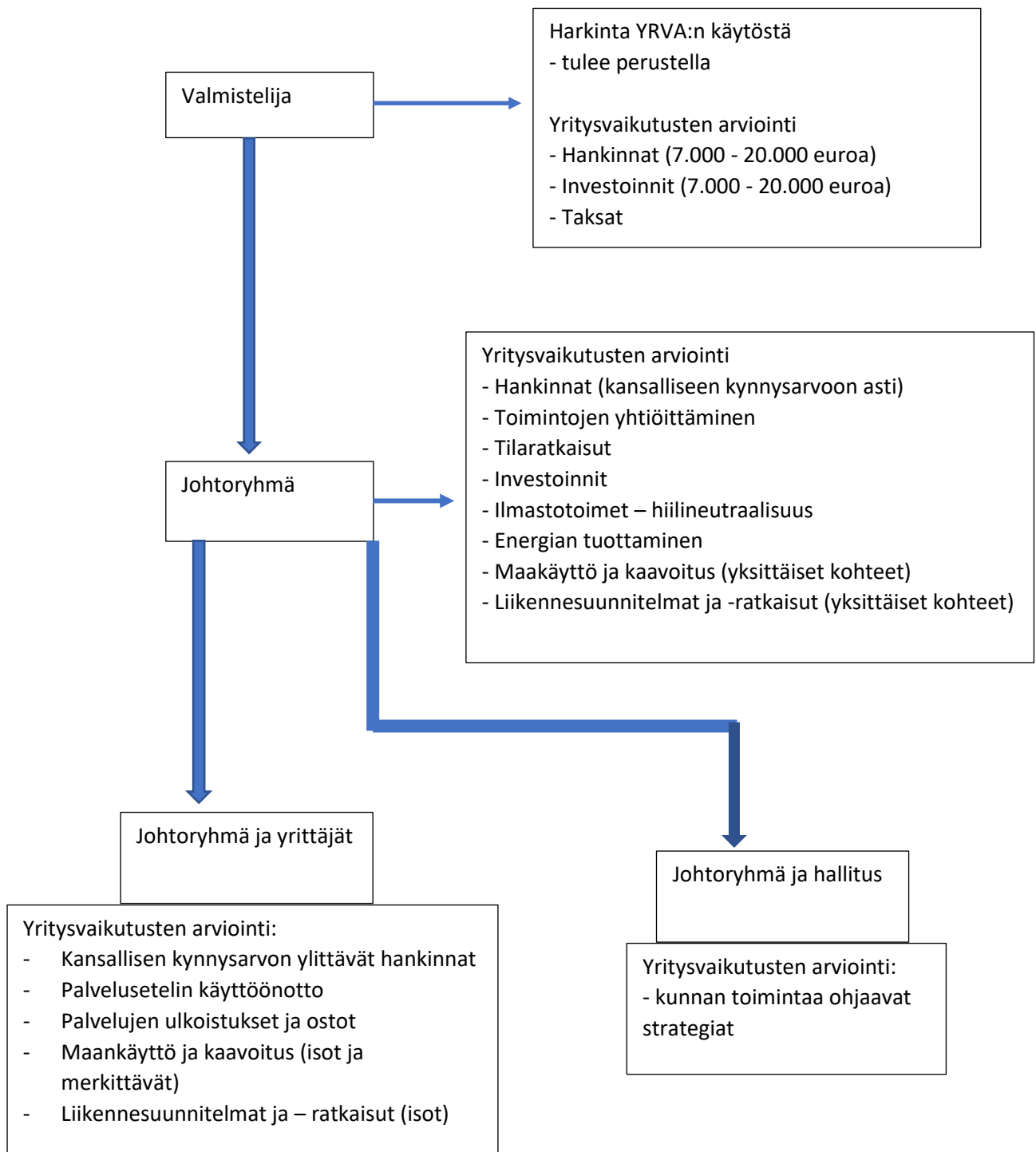
Liitteet

Liite 1. Yritysvaikutusten arvioinnin prosessikuvaus

Liite 2. Yritysvaikutusten arviointi-lomake

Yritysvaikutusten arviointi prosessi

Liite 1.

YRITYSVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Liite 2

Täyttäjä: _____

Hanke: _____

Päivämäärä: _____

Myönteinen vaikutus	+	Neutral	-	Kielteinen vaikutus
1. Edistää yritystoiminnan edellytyksiä paikkakunnalla				Kaventaa yritystoiminnan edellytyksiä paikkakunnalla
2. Edistää elinkeinorakenteen monipuolistumista				Kaventaa elinkeinorakenteen monipuolistumista
3. Lisää yritysten liiketoimintamahdollisuuksia				Vähentää liiketoimintamahdollisuuksia
4. Helpottaa yritysten työvoiman saantia				Vaikeuttaa yritysten työvoiman saantia
5. Vaikuttaako päätös positiivisesti työpaikkojen muodostumiseen?				Vaikuttaa negatiivisesti tai ei lisää työpaikkojen määrää alueella
6. Vaikuttaa positiivisesti yritysilmapiiriin				Vaikuttaa negatiivisesti yritysilmapiiriin
7. Helpottaa yritysten logistiikkaa				Vaikeuttaa yritysten logistiikkaa
8. Lisää kunnan vetovoimatekijöitä				Vähentää kunnan vetovoimatekijöitä
9. Lisää yritysten välistä kilpailua				Vähentää yritysten välistä kilpailua
10. Kohtelee yrityksiä tasapuolisesti				Kohtelee yrityksiä eriarvoisesti
11. Luo edellytyksiä yritysten verkostoitumiselle				Vähentää yritysten verkostoitumisen mahdollisuuksia
12. Edistää strategisten linjausten toteutumista				Heikentää strategisten linjausten toteutumista

Muita hankkeeseen liittyviä riskitekijöitä:
